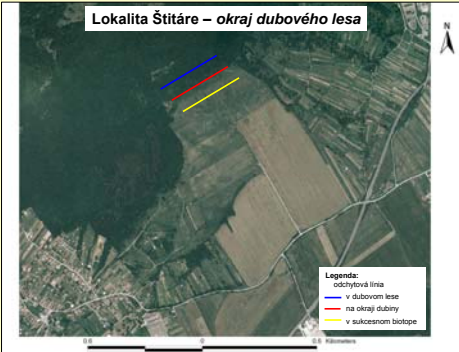

DROBNÉ ZEMNÉ CICAVICE VYBRANÝCH LOKALÍT V OKOLÍ NITRY (ŽITAVSKÁ PAHORKATINA, TRIBEČ)

¹ALENA JANČOVÁ, ²IVAN BALÁŽ

¹Katedra zoológie a antropológie, FPV UKF, Nábřežie Mládeže 91, 949 74 Nitra
²Katedra ekológie a environmentalistiky, FPV UKF, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

Lokalita Štítáre – okraj dubového lesa

V roku 2004 sme pomocou štandardných teriologických metód uskutočnili odber vzoriek drobných zemných cicavcov z ovocného sadu a podmáčaného prostredia Žitavskej pahorkatiny a z lesného prostredia na kontakte Žitavskej pahorkatiny a pohoria Tribeč. Spolu sme získali 212 jedincov drobných zemných cicavcov patriacich k 11 druhom (4 Insectivora, 7 Rodentia). Cieľom práce bolo monitorovať druhovú skladbu, frekvenciu výskytu a dominanciu populácií drobných zemných cicavcov vybraných biotopov kolínneho stupňa, posúdiť koncentráciu dominance, diverzitu a ekvibilitu.

Apodemus flavicollis

Microtus arvalis

Lokalita Koliňany – vodná nádrž, ovocný sad

Obr. 7

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Lokalita „dubový les Štítáre“ (obr. 7, 8, 9) sa nachádza v katastrálnom území obce Štítáre, v časti Urbárske, Močariny (v pohorí Tribeč).

Podľa FUTÁKA (1980) zaraďujeme lokalitu do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpathicum occidentale*), obvodu predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*). Potenciálnu prirodzenú vegetáciu podľa MICHÁLK, et al. (1986) predstavujú dubovo-hrabové lesy karpatské (*Carici pilosae - Carpinion betuli*). Vyskytujú sa úzky okrajový pás bukovovo kvetnatých lesov podhorských (*Eu - Fagion*).

Zoogeograficky územie patrí do Karpát, oblasti Západných Karpát, k vnútornému obvodu a južnému okrsku (ČEPELÁK, 1980). Dominantnými druhmi dubového lesa sú dub cerový (*Quercus cerris*), agát biely (*Robinia pseudoacacia*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), javor poľný (*Acer campestre*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*), drien obyčajný (*Cornus mas*), ruža šípová (*Rosa canina*), baza čierna (*Sambucus nigra*), v okrajových častiach hruška planá (*Pyrus pyraeaster*) a slivka trnková (*Prunus spinosa*). Okraj dubového porastu lemujeme zmiešaný lesný porast.

Pod lesným porastom sa vyskytujú extenzívne trávobylinné porasty s vysokým zastúpením drevín sukcesného typu, s náletom predovšetkým borovice čiernej (*Pinus nigra*), duba cerového (*Quercus cerris*), jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*) a ruže šípovej (*Rosa canina*). Z bylín sa vyskytujú druhy ako napr. mátonoh trváci (*Lolium perenne*), vesnovka obyčajná (*Cardaria draba*), ovsík obyčajný (*Arrhenatherum elatius*), fialka roľná (*Viola arvensis*), ruman roľný (*Anthemis arvensis*), mak vlčí (*Papaver rhoeas*), pichliač roľný (*Cirsium arvense*), kozia brada východná (*Tragopogon orientalis*), vika trávica (*Vicia cracca*), štiav kučeravý (*Rumex crispus*), pastierska kapsička obyčajná (*Capsella bursa - pastoris*), palina obyčajná (*Artemisia vulgaris*), stoklas jalový (*Bromus sterilis*), hrachor hľuznatý (*Lathyrus tuberosus*), ľubovník bodkovaný (*Hypericum perforatum*), rezeda žltá (*Reseda lutea*).

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 4

Clethrionomys glareolus

Neomys fodiens

Obr. 6

Výsledky – lokalita „ovocný sad Livia“

Napriek tomu, že zberka drobných zemných cicavcov v ovocnom sade bola málopočetná jej druhová pestrosť bola vysoká (najpriaznivejšie ekologické ukazovatele). Dokumentuje to i vysoký index druhovej diverzity ($H = 2,343$). Ešte priaznivejšia bola situácia z hľadiska distribúcie koncentrácie dominance ($c = 0,227$). Významná je predovšetkým prítomnosť troch druhov radu Insectivora, ktoré sú vysoko senzitivné na environmentálne podmienky a ich akékoľvek zmeny.

Kumulatívna zberka drobných zemných cicavcov z ovocného sadu Livia

Druh	Ni	A	D (%)	F (%)
Apodemus sylvaticus	11	1,96	32,35	28,57
Apodemus flavicollis	7	1,25	20,59	42,86
Clethrionomys glareolus	1	0,18	2,94	7,14
Microtus arvalis	8	1,43	23,53	28,57
Sorex araneus	5	0,89	14,70	21,43
Sorex minutus	1	0,18	2,94	7,14
Talpa europaea	1	0,18	2,94	7,14
Spolu	34	6,07	100	

Ni – počet jedincov, A – abundancia, D – dominancia, F – frekvencia výskytu

Výsledky – lokalita „dubový les Štítáre“

Odber vzoriek mikromammálií z dubového lesa v Štítároch bol uskutočnený len raz a v nasledujúcom období plánujeme ďalší kontinuálny monitoring. Spoločenstvo drobných zemných cicavcov z lesného prostredia bolo druhovo chudobné a dominancia sa silno koncentrovala na populáciu druhu *Apodemus flavicollis* ($D = 94,44\%$). S tým súvisia i ďalšie nepriaznivé hodnoty ekologických ukazovateľov, ako je distribúcie dominance ($c = 0,895$), diverzity ($H = 0,31$) a ekvibilitu ($e = 0,31$).

Kumulatívna zberka drobných zemných cicavcov z dubového lesa Štítáre

Druh	Ni	A	D (%)	F (%)
Apodemus flavicollis	34	22,67	94,44	100
Clethrionomys glareolus	2	1,33	5,56	66,67
Spolu	36	24,00	100	

Ni – počet jedincov, A – abundancia, D – dominancia, F – frekvencia výskytu

Pitymys subterraneus

Apodemus sylvaticus

Talpa europaea

Výsledky – lokalita „vodná nádrž Koliňany“

Najpočetnejšiu zberku s najvyššou hodnotou abundancie (v kumulácii 33,73) sme získali z podmáčaného prostredia v blízkosti vodnej nádrže Koliňany. Hodnoty ukazovateľov ekologickej charakteristiky boli menej priaznivé ako v sade. Index koncentrácie dominance bol vyšší ($c = 0,388$). Populácie dvoch druhov boli vysoko eudominantné, ostatné druhy vykazovali len nízku hodnotu dominance. *Neomys fodiens* dosahoval v nami získanom materiáli vysokú dominanciu ($D = 4,23\%$) i frekvenciu výskytu ($F = 27,27\%$). Hodnota indexu všeobecnej druhovej diverzity a ekvibilitu bola tiež menej priaznivá ako v synúžii z ovocného sadu ($H = 1,554$; $e = 0,49$).

Kumulatívna zberka drobných zemných cicavcov z vodnej nádrže Koliňany

Druh	Ni	A	D (%)	F (%)
Clethrionomys glareolus	73	17,34	51,41	72,73
Apodemus flavicollis	49	11,64	34,51	81,82
Apodemus sylvaticus	7	1,66	4,93	54,55
Apodemus microps	1	0,24	0,70	9,09
Pitymys subterraneus	2	0,48	1,41	9,09
Neomys fodiens	6	1,43	4,23	27,27
Sorex araneus	2	0,48	1,41	18,18
Talpa europaea	1	0,24	0,70	9,09
Sciurus vulgaris	1	0,24	0,70	9,09
Spolu	142	32,73	100	

Ni – počet jedincov, A – abundancia, D – dominancia, F – frekvencia výskytu

Súhrn

Najpriaznivejšie ekologické ukazovatele sme napriek nízkej početnosti zistili v ovocnom sade. Index druhovej diverzity bol vysoký, priaznivá bola hodnota distribúcie koncentrácie dominance, dominancia bola rovnomerne rozdelená. Index ekvibilitu nadobudol vysokú, priaznivú hodnotu.

Najpočetnejšiu zberku s najvyššou hodnotou abundancie sme získali z podmáčaného prostredia vodnej nádrže Koliňany. Hodnoty ukazovateľov ekologickej charakteristiky boli menej priaznivé ako v ovocnom sade. Index koncentrácie dominance bol vyšší. Populácie dvoch druhov boli vysoko eudominantné (*Clethrionomys glareolus*; *Apodemus flavicollis*). Hodnota indexu všeobecnej druhovej diverzity a ekvibilitu bola tiež menej priaznivá.

Nepriaznivé ekologické ukazovatele, najmä distribúcie dominance, diverzitu a ekvibilitu, vykazujú spoločnosť dubového lesa.

Sorex minutus

Sorex araneus

Výskum a spracovanie výsledkov bolo uskutočnené za finančnej podpory grantového projektu MŠ SR VEGA 1/0613/03.